

Protokoll 2020/12

GTK 54. istung

Kuupäev: 25 november 2020, kell 13.00-15.00

Koht: Microsoft Teams

Osalejad: Liina Eek, Eero Vasar, Toomas Veidebaum, Ain Heinaru, Mati Koppel, Peeter Laas, Andres Mäe, Liina Jakobson, Ando Adamson, Tiina Roos, Ülo Niinemets, Eve-Ly Ojangu, Evelin Loit, Margus Ameerikas, Teele Jairus

Puudusid: Sandra Käosaar, Mikk Vahtrus

Koosolekut juhatas: Toomas Veidebaum, GTK esimees

Protokollis: Teele Jairus

Päevakorra punktid:

1. Mais MZIR098. Arvamus Eve-Ly Ojangu.

Turustamistaotlus geneetiliselt muundatud maisi 4114 kasutamiseks toiduks, söödaks ja töötlemiseks, kuid mitte kasvatamiseks. MZIR098 on geneetiliselt muundatud (GM) maisiliin, mille genoomi on stabiilselt sisse viidud kolm võõrgeeni. Neist kaks esimest annavad kaitse juuri kahjustava mardika vastsete vastu ning kolmas tagab herbitsiidikindluse glüfosinaadile. Agronoomiliste ja fenotüübiliste näitajate poolest GM liinid ei erinenud tavasortidest. Keemilises koostise võrdlemisel leiti MZIR098 ja mitte-GM maisiliinide vahel üks statistiliselt oluline erinevus toidu- ja söödaohutuse aspektist – suurenenud NDF (*neutral detergent fibre*) tase herbitsiidiga töödeldud MZIR098 seemnetes. NDF kõrgeim sisaldust hinnati täiendavalt toitumisalase ohutuse (allergeensus, toksilisus, toitainete väärtus) aspektist. Taotleja sooritas kaks sõltumatut 90 päevast rottide söötmise katset, mille tulemusel statistiliselt olulisi erinevusi kontrollgrupi ja katsegrupi vahel ei täheldatud. Kuna tegemist on glüfosaadi resistentse sordiga, siis arutas komisjon glüfosaadi jääkide temaatikat, kuid jõudis järeldusele, et see ei ole GMOdega seotud teema.

Kes on selle poolt, et anda luba selle GM maisi impordiks, töötlemiseks, toiduks ja söödaks kasutamiseks?

POOLT: 14

VASTU:0

ERAPOOLETU:0

2. Puuvill GHB614 x T304-40 x GHB119. Arvamus Liina Eek.

Turustamistaotlus geneetiliselt muundatud puuvilla GHB614 x T304-40 x GHB119 kasutamiseks toiduks, söödaks ja töötlemiseks, kuid mitte kasvatamiseks. Imporditakse puuvilla seemnete ja sellest saadud toodetena, edasine töötlemine toimub ELis. GTK on varasemalt hinnanud positiivselt kõiki vanemliine. Nende liikide ristandeid ei ole varem hinnatud. Puuvill GHB614 x T304-40 x GHB119 on kindel teatud liblikalistest kahjurite ning glüfosaati ja/või glüfosinaati sisaldavate umbrohumürkide suhtes. Nende levikut saab kontrollida teiste taimekaitsevahenditega. Fenotüübilisi ja keemilisi erinevusi konventsionaalsetest liinidest ei tuvastatud. Sisse viidud omadused annavad agronoomilise kasu, muudes omadustes ja kasutamises erinevusi pole. Kuna keskkonnariski ei tuvastatud, siis ei ole ette nähtud erilisi keskkonnakaitse meetmeid, kuigi ELi tuuakse sisse ka töötlemata seemneid, mis võivad keskkonda sattuda.

Kes on selle poolt, et anda luba selle GM puuvilla impordiks, töötlemiseks, toiduks ja söödaks kasutamiseks?

POOLT: 14

VASTU:0

ERAPOOLETU:0

3. Raps GT73. Arvamus Peeter Laas.

Turustamistaotlus geneetiliselt muundatud rapsi GT73 kasutamiseks toiduks, söödaks ja töötlemiseks, kuid mitte kasvatamiseks. Tegemist on loa pikendamise taotlusega ning GTK on varem hinnanud selle liini loataotlust positiivselt. Raps ekspresseerib kahte transgeenset valku, mis tagavad tolerantsuse glüfosaadi suhtes. Selle rapsiliini pikaajaline kasutamine toidu ja söödana ei ole siiani välja toonud mingeid kahjulikke mõjusid loomadele, inimesele ja keskkonnale. Taotleja läbiviidud põldkatsed Kanadas ja Euroopas mingeid olulisi erinevusi konvensionaalse rapsiga esile ei tõstnud, nagu ka taotleja poolt läbiviidud uued molekulaarsed analüüsid. Kokkuvõtteks võib järeldada, et rapsi GT73 pikaajalise kasutamise käigus ei ole tuvastanud mingeid uusi riske EL loomadele, inimesele ning keskkonnale.

Kes on selle poolt, et anda luba selle GM rapsi impordiks, töötlemiseks ja söödaks kasutamiseks?

POOLT: 14

VASTU:0

ERAPOOLETU:0

4. Raps Ms8 x Rf3 x GT73. Arvamus Mati Koppel.

Turustamistaotlus geneetiliselt muundatud rapsi Ms8 x Rf3 x GT73 kasutamiseks toiduks, söödaks ja töötlemiseks, kuid mitte kasvatamiseks. Herbitsiidide glüfosinaat-ammoniumi ja glüfosaadi tolerantne rapsihübriid MS8 x RF3 x GT7 on saadud geneetiliselt muundatud rapsiliinide MS8, RF3 ja GT73 traditsioonilise ristamise teel. GTK on varasemalt hinnanud seda taotlust kahel korral, esimene kord otsustati esitada kommentaare ning teisel korral otsustati puuduste tõttu taotlust mitte rahuldada. Vahepealsel perioodil on tegeletud taotlustes oleva info täiendamise ja olulisusega. Olemasoleva info baasil ei ole leitud ühtki olulist erinevust vanemliinidest ning ühtki olulist erinevust tavalisest peale sisse viidud omaduste. Seetõttu tuleb lugeda muundatud rapsiliini MS8 x RF3 x GT73 keskkonnale ning inim- ja loomatervisele sama ohutuks kui tavarapsi.

Kes on selle poolt, et anda luba selle GM rapsi impordiks, töötlemiseks ja söödaks kasutamiseks?

POOLT: 14

VASTU:0

ERAPOOLETU:0

5. Soja MON87705 x MON87708 x MON89788. Arvamus Liina Jakobson.

Turustamistaotlus geneetiliselt muundatud soja MON87705 x MON87708 x MON89788 kasutamiseks toiduks, söödaks ja töötlemiseks, kuid mitte kasvatamiseks. GM sojaliin MON87705 x MON87708 x MON89788 on saadud geneetiliselt muundatud liinide MON87705, MON87708 ja MON89788 traditsioonilisel ristamisel. Saadud GM soja on dikambat ja glüfosaati sisaldavate herbitsiidide kindel ning selles on kõrgem oleihinna sisaldus võrreldes tavasortidega. Põldkatsetes ei tuvastatud fenotüübilisi erinevusi võrreldes tavasortidega ning ristumine looduslike liikidega on väga vähetõenäoline. Tegemist ei ole uue GMO liiniga, vaid ristamise teel saadud uute geenikombinatsioonidega sojaoa sordiga, seega ei ole põhjust arvata, et sellest liinis oleks toimunud väga suuri muutusi võrreldes vanemliinidega. Küll aga tuleb silmas pidada erinevaid liikmesriikide kommentaare seoses 90 päeva söötmisskatse teostamise vajalikkusega ning EFSA GMO paneeli hinnanguga, et ilma eespool

mainitud katseta pole võimalik riskianalüüsi lõpuni viia. Lisaks leiti, et taotluses on kahetist infot transformatsioonideks kasutatud bakterite osas.

Kes on selle poolt, et anda luba selle GM soja impordiks, töötlemiseks, toiduks ja söödaks kasutamiseks?

POOLT: 0

VASTU:4

ERAPOOLETU:10

Otsus: GTK otsustas jääda erapooletule seisukohale. Komisjon leidis, et ehkki taotlus vastab kehtestatud nõuetele, siis taotluses puudub järjepidevus maisis MON89788 kasutatud fragmendi cp4 epsps kodeeriva järjestuse päritolu osas (vaheldumisi on öeldud, et järjestus pärineb bakterist *Bacillus thuringiensis* ja bakterist *Agrobacterium tumefaciens*). Lisaks puudub 90 päevane söötmiskatse. Selle puuduse tõid välja nii liikmesriigid oma kommentaarides kui ka Euroopa Toiduohutusamet oma arvamuses, leides, et ilma söötmiskatse tulemusteta ei ole võimalik riskianalüüsi lõpule viia.

6. GTK arvamuse struktuur.

Kuna viimaste aastate jooksul on GTK liikmetes toimunud muudatusi, siis sai varasemate koostatud arvamuste põhjal koostatud ühtne loetelu teemadest, mis võiksid olla arvamuses kajastatud. GTK liikmed leidsid, et väiksema grupi poolt koostatud nimekiri on sobiv ning saab jääda tulevaste arvamuste koostamise aluseks ning otsustati, et tegemist on vastavalt vajadusele muutuva dokumendiga.